

POSUDEK OPONENTA

Daniel Karas, „Čtyři vraždy stačí, drahoušku“ a „Pane, vy jste vdova!“. Komparativní pohled na scénáře a jejich výsledné filmové podoby. Diplomová práce. Praha: Katedra filmových studií FF UK 2022.

Každá tvorba je cesta od nápadu k realizaci. Na této cestě nápad zraje, proměňuje se, nabývá na objemu, zpřesňuje se, setřásá ze sebe zavržené varianty, až na konci cesty znehybní do výsledného celku. Daniel Karas se rozhodl, že využije platformy bakalářské práce, aby si tento proces ohmatal. Tomu rozumím, z vlastní zkušenosti vím, že je to vzrušující zážitek. S autorem rovněž sdílím divácké sympatie k oběma zvoleným filmům. Tady ovšem moje porozumivost končí, protože jde o práci s extrémně rozostřeným cílem. Z kapitoly nazvané „Badatelský záměr a metodologické uchopení“ se dozvíme, že se chtěl autor věnovat crazy komedii, že se chtěl obírat tvorbou Oldřicha Lipského a Václava Vorlíčka, že využil spojujícího spolutvůrčického článku v osobě Miloše Macourka i faktu, že oba filmy jsou si blízké dobou svého vzniku a že mají další společné jmenovatele, což mu umožňuje zkoumat, „jak se stejnými prvky pracovali dva různí tvůrci a filmové produkce“. Tím je vysvětlení badatelského záměru vyčerpáno. Potom autor napře energii k vysvětlení pro něho stěžejního pojmu *screen idea*, takže vzniká dojem, že předmětem výzkumu bude proces geneze filmového díla. Vlastně tomu tak také je, ale věc je zahuštěna autorovou ambicí srovnávat geneze dvou děl. Ta mají společnou dobu vzniku (1969–1970), společného spoluscenáristu (Miloš Macourek) a společný žánrový rámec (crazy komedie), odlišné mají režiséry/spoluscenáristy (Lipský, resp. Vorlíček), subžánrovou polohu (parodie na gangsterky vs. sci-fi), jeden je literární adaptace, druhý na původní námět a při zaostřenějším vidění se nám rozkolísá i ona společná doba vzniku. Byl jsem velmi zvědav, čeho se autor takovým srovnáním dobere a trochu jsem si to neuměl představit. Výsledek mě nepřekvapil: prostřednictvím komparativní analýzy dospěl k závěru, „že se ve většině případů představa výsledného filmu vyvíjela neustále od literárních scénářů přes technické až po výsledné podoby filmů, tak jak je známe, a během této cesty nabyla několika verzí“. Každý z režisérů přitom do tohoto procesu vnesl jinou formu a druh komiky.

Kdyby autor tak nelpěl na své volbě filmů a chtěl více proniknout do geneze filmů prostřednictvím scénářistických etap a výsledného filmu, bylo asi produktivnější vybrat si nějaké kontrastní případy, resp. tvůrce. Oba vybrané filmy působí co do své geneze neuvěřitelně poklidně až nevzrušivě, rozhodně neprodělaly žádné otřesy. Zkusme si ale představit na jejich místě třeba Passerovo *Intimní osvětlení*, jehož námět pracoval s představou sjíždění řeky, ze které ve filmu nezůstala ani kapka, nebo tvůrce typu Věry Chytilové, která se vždycky intenzivně inspirovala teprve na place a v tu chvíli jí byl nějaký schválený scénář úplně šumafuk. V takových případech prochází *screen idea* skutečně dramatickými transformacemi, které by nejspíš měly větší výpovědní potenciál. Jenomže to by musela autora primárně zajímat *screen idea*, zatímco on si chtěl zalézt do filmů, se kterými je mu dobře. Ku prospěchu autora budiž řečeno, že jeho psaní není ani trochu fanouškovské.

Kruciální problém této práce ovšem je, že autor neví, na co se svého materiálu zeptat, takže jenom pečlivě eviduje posuny od LS přes TS k filmu a k tomu vnímá rozdíly mezi oběma režiséry, resp. jejich filmy. Nic víc ani dělat nemůže, když nemá ujasněno, po čem jít. Evidence rozdílů bez interpretace je zase jenom evidence rozdílů a šance, že by tyto posuny mohly poodhalit tajemství komediální tvorby, v což autor trochu doufá, je nulová. Ke škodě věci se navíc zřekl jakékoliv kontextualizace obou filmů, historické, kulturněhistorické, produkční. Jako by měl pocit, že si tuto povinnost odškrtnl první částí práce, kde v kostce pojednal o české kinematografii 60. let, aniž by se později k tomuto docela zdařilému úvodu v dalším vztáhl, byť jedinou větou. Nepovažoval za

potřebné zmínit další macourkovské filmy obou režisérů. Nepotřeboval připomenout domácí tradici parodie. Neprovokoval ho ani hodně zvláštní status komiksu v dobové české kultuře – komiks se v Československu 60. let vyskytoval jen jako součást dětských časopisů (Ohníček), samostatnou komiksovou edici tvořily jen Foglarovi Rychlé šípy, ale komiks pro dospělé, pokud vím, neexistoval. Takže kde se tu najednou ten komiks západního střihu vzal? A proč? A co vzhledem k tomu vlastně znamená jeho vtažení do domácího filmu? (Mimochodem nestálo by zato pohlížet na tehdejší kresby Káji Saudka vzhledem k záměrné „importovanosti“ výtvarného stylu jako na parodie amerického komiksu?) I produkční aspekty obou filmů nabízely zajímavou dimenzi – scénáře Vorlíčkovy sci-fi byly schváleny v květnu a v listopadu 1969, tedy ještě za dožívající éry tvůrčích skupin (TS Kubala – Novotný), ale Lipského komiksová gangsterka teprve v únoru a v dubnu 1970, tj. už za ničivého působení Ludvíka Tomana jako šéfdramaturga FSB, připsána byla nově stvořené dramaturgické skupině Karla Copa, ačkoliv LS ještě musel vzejít z nějaké tvůrčí skupiny, protože Toman zrušil tvůrčí skupiny k 1. 3. 1970. Která TS to byla?

Mám k bakalářské práci Daniela Karase, jak je zřejmé, zásadní výhrady, ale paradoxně si zároveň uvědomuji, že jde o práci vlastně velice pečlivou, zvláštním způsobem svědomitou. O to víc je mi líto, že vynaložená energie nevedla k badatelsky přínosnějšímu výsledku. Přesto práci Petra Karase k obhajobě doporučuji a navrhuji známku **dobře**.

V Chýnově 30. 8. 2022

Prof. PhDr. Ivan Klimeš

P. S. pro autora:

Název země Bonzanie je nespíš vymodelován z amerického westernového seriálu *Bonanza*, jehož šest dílů v tom čase uvedla Čs. televize. Jeden díl byl nejprve odvysílán v rámci neobvyčejně sledovaného *Seriálu o seriálu*, kde František Filipovský představoval různé žánrové typy světových seriálů (western, horor, sci-fi apod.). Každý díl byl prokládán ukázkami a na závěr byl vždy nasazen celý jeden díl seriálu daného žánru. Když došlo na *Bonanzu*, měla tak obrovský divácký ohlas, že to ČST přimělo zakoupit a odvysílat ještě pět dílů (z počtu několika set).